

AUTOR – Branko Paić

Rođen u Šibeniku, 01. siječanj 1943.

Diplomirao, 1967. na ETF-Jaka struja

Zaposlen u ELKA – Tvornica električnih kabela, Zagreb, 1969. – 2004.
na poslovima: Tehnolog-konstruktor do Direktor Sektora razvoja i kontrole kvalitete

Važniji razvojni poslovi u ELKA:

- voditelj tima za usvajanje proizvodnje: SN kabela s PE izolacijom, NN SKS i SN kabela s PE-X izolacijom, teškogorivih i vatrootpornih kabela,
- idejno i izvedbeno rješenje VN ispitne stanice za kabele do 110 kV,
- vođenje Pilot proizvodnje svjetlovodnih kabela do predaje u redovnu proizvodnju

Ostali važniji poslovi $\geq$ 2004. godine:

- idejni i izvedbeni tehnološki projekt, ugovaranje i nabavka opreme za novu tvornicu energetskih NN kabela u BiH,
- izvedbeni tehnološki projekt nove opreme kod preseljenja ELKA na novu lokaciju,
- idejni tehnološki projekt proizvodnje NN kabela za tvornicu na Bliskom istoku,
- EDZ – Seminari i stručne radionice

KRONOLOGIJA

Početak rada na rukopisu:	studeni 2018.
Završetak rukopisa i obavijest EDZ	rujan 2019.
Izbor recenzenata	listopad 2019.
Recenzije završene	listopad 2021.
Izbor nakladnika: ~~Kiklop~~ ili Graphis	siječanj 2022.
Tisak knjige	lipanj 2024.
Predstavljanje knjige	studeni 2025.

Zašto knjiga “Električni kabeli za EE mreže i instalacije”

STANJE STRUČNE LITERATURE

Samo jedna knjiga na hrvatskom jeziku “V. Srb – KABELSKA TEHNIKA”, vrlo vrijedna knjiga, ali zastarjela, jer se temelji uglavnom na tehnologiji papirnih kabela.

ZAŠTO NAPISATI KNJIGU?

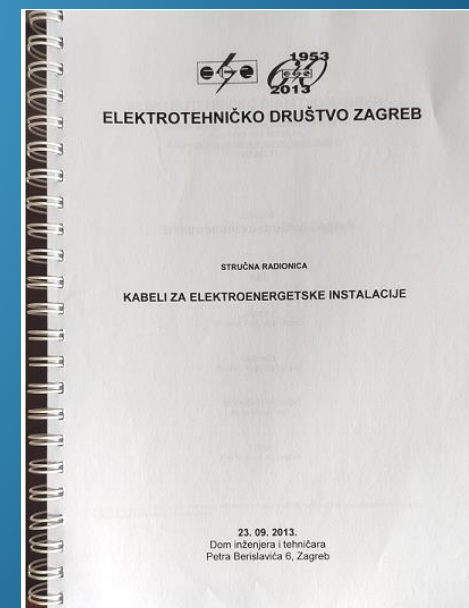
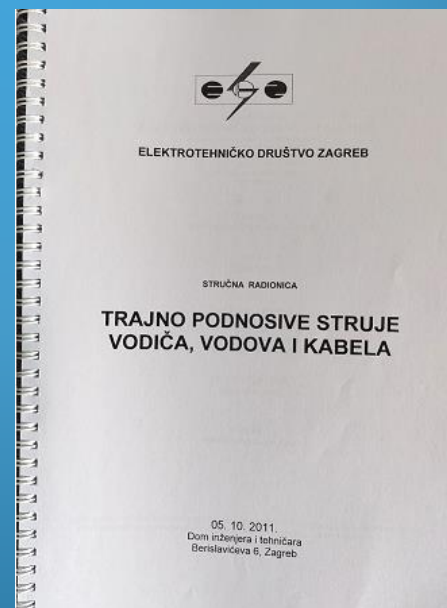
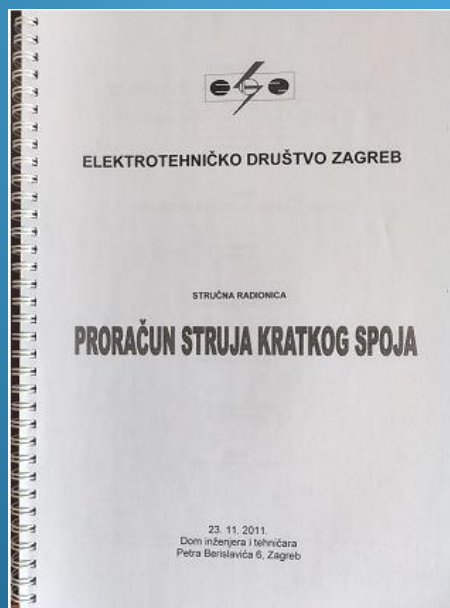
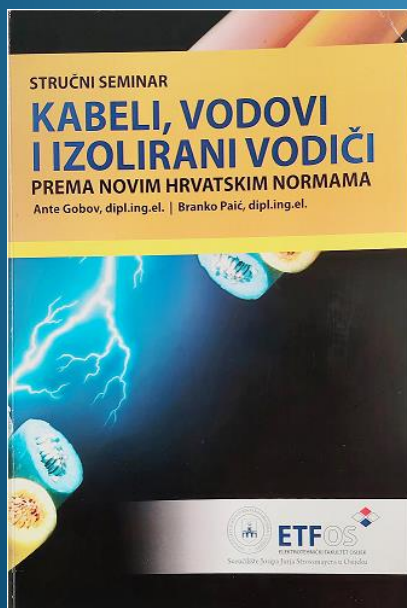
S dugogodišnjim iskustvom na razvoju, ispitivanju i primjeni kabela te projektiranju i izvođenju kabelskih proizvodnih tehnologija, bila mi je namjera napisati knjigu o suvremenim izvedbama kabela za različite sustave elektroenergetskih mreža i instalacija

Knjigom »Električni kabeli za elektroenergetske mreže i instalacije« dao sam detaljni niz podataka o izvedbi, tehnologiji izrade, provjeri značajki i uporabi modernih kabela s izolacijom i plaštom od polimernih smjesa, u skladu s međunarodnim normama IEC, EN, HD i pripadajućim HR normama.

Izvedbe i postupci s kabelima temeljeni su na europskoj praksi koja je široko prihvaćena u Republici Hrvatskoj

OSNOVNE PODLOGE

- Skripta “KONSTRUKCIJA KABELA” za potrebe doškoloavanja radnika ELKA
- Referati sa Savjetovanja i Simpozija JUKO CIGRE i HO CIGRE
- Skripti iz programa obrazovanja »Elektrotehničkog Društva Zagreb«:

SADRŽAJ

- POGLAVLJE 1 – Elektroenergetski kabelski sustavi izmjeničnog napona
- POGLAVLJE 2 – Konstrukcija elektroenergetskog kabela
- POGLAVLJE 3 – Materijali za izradu kabela
- POGLAVLJE 4 – Tehnologija proizvodnje kabela
- POGLAVLJE 5 – Pakiranje i postupci s kabelskim bubnjem
- POGLAVLJE 6 – Ispitivanje kabela
- POGLAVLJE 7 – Polaganje izoliranih vodiča i kabela
- POGLAVLJE 8 – Električne značajke kabela
- POGLAVLJE 9 – Toplinsko i naponsko starenje kabela
- POGLAVLJE 10 – Strujno opterećenje kabela
- POGLAVLJE 11 – Strujno opterećenje kabela u kratkom spoju
- POGLAVLJE 12 – Zaštita elektroenergetske instalacije
- POGLAVLJE 13 – Izvedbe i primjena elektroenergetskih kabela
- POGLAVLJE 14 – Elektroenergetski kabeli za posebne namjene

NAMJENA KNJIGE

- * odgovornim osobama, za poslove projektiranja, održavanja, kontrole i stručnog nadzora i/ili nostrifikacije kabelskih elektroenergetskih mreža i instalacija
- * odgovornim osobama, za poslove gradnje javnih NN i VN EE sustava, te izdvojenih mrežnih sustava i podsustava
- * stručnim osobama na poslovima konstrukcije, proizvodnje, ispitivanja i prodaje u tvornicama kabela, prometa kabelima i kabelskim proizvodima
- * kao stručna literatura kod dodiplomskog i diplomskog studija elektrotehnike za područje kabelske tehnologije
- * široj javnosti općeg i tehničkog smjera za upoznavanje suvremenih rješenja primjene kabela i kabelske tehnologije u različitim uvjetima rada

ZAHTJEVI ZA PRIMJENU ELEKTRIČNIH KABELA

U TRAJNOM RADU

- da se tijekom rada ne promjene njihova projektirana svojstva
- održati sigurnost opskrbe električnom energijom potrošača

PRI INCIDENTU

- održati sigurnost ljudstva i opreme od mogućih strujnih udara
- spriječiti nastajanje i širenje požara iz kabela ili od vanjskih izvora
- zaštititi ljudstvo i okoliš opasnosti od izlaganja štetnim produktima izgaranja

PODRUČJE PRIMJENE ELEKTRIČNIH KABELA

- * PRIJENOS I DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE
  - NN kabeli, SN kabeli, VN i VVN kabeli

- * POSEBNE ELEKTROENERGETSKE MREŽE I PODSUSTAVI
  - BRODSKA ELEKTROENERGETSKA MREŽA
    - NN kabeli, SN kabeli

  - MREŽNI PODSUSTAVI U CESTOGRADNJI
    - EE podsustav tunela: NN kabeli, SN kabeli, kontrolno/upravljački kabeli

  - MREŽNI PODSUSTAVI ŽELJEŽNICE
    - EE sustav tračničkih vozila: NN kabeli, SN kabeli, kontrolno/upravljački kabeli
    - EE podsustav tunela: NN kabeli, SN kabeli, kontrolno/upravljački kabeli

  - MREŽNI PODSUSTAVI U GRAĐEVINAMA
    - EE instalacije javnih objekata (kazališta, trgovački centri, kino i sportske dvorane i sl.)
    - EE instalacije u visokogradnji (poslovno-stambeni tornjevi i sl.) :
      - NN kabeli, kontrolno/upravljački kabeli

PRIJENOS I DISTRIBUCIJA EL. ENERGIJE

POLAGANJE U ZEMLJU

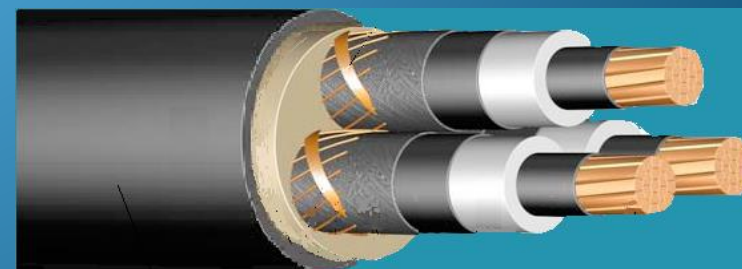
NN kabel

- vodič: aluminijsko uže
- izolacija: PVC (eventualno PE-X)
- mehanička zaštita: nema
- zaštitni plašt: PVC (eventualno PE-HD)

SN, VN i VVN* kabel

- vodič: aluminijsko uže
- izolacija: PE-X
- električna zaštita zaštita: Cu žica
(uzdužna vodonepropustna zaštita)
- zaštitni plašt: PE-HD

*samo jednožilni kabeli

PRIJENOS I DISTRIBUCIJA EL. ENERGIJE

POLAGANJE U ZEMLJU

NN armirani kabel

- vodič: aluminijsko uže
- izolacija: PVC (eventualno PE-X)
- mehanička zaštita: Če okrugla žica
- zaštitni plašt: PVC

POLAGANJE U VODU

Podmorski SN, VN i VVN kabel

- vodič: bakreno uže*
- izolacija: PE-X
- električna zaštita: CU žica + traka*
- mehanička zaštita: Če okrugla žica
- zaštitni plašt: PE-HD il impregnirana tekstilna vlakna

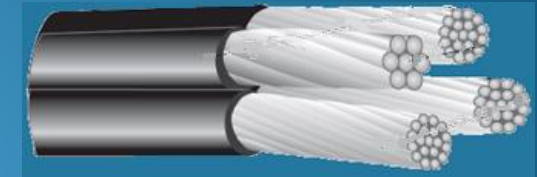
* uzdužna (poprečna) vodonepropustna zaštita

PRIJENOS I DISTRIBUCIJA EL. ENERGIJE

POLAGANJE U ZRAKU - NADZEMNO

NN kabel - SKS

- vodič: aluminijsko uže
- nosivo uže: Al legura
- izolacija: PE-X

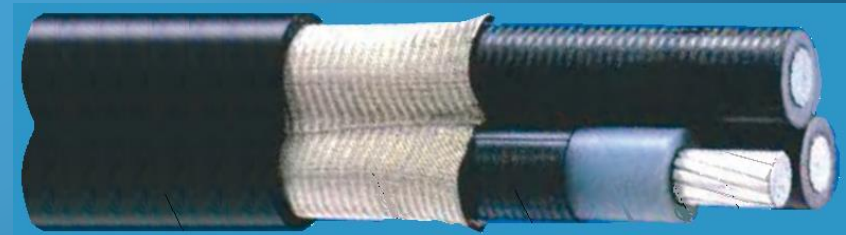
SN kabel

- vodič: uže od Al ili Al legure
- nosivo uže: izolirano Če uže
- izolacija: PE-X
- električna zaštita: Cu žice ili Cu pletenica
- zaštitni plašt: PVC ili PO

PAS vodič

Univerzalni kabel

KS
+ nosivo uže

POSEBNE ELEKTROENERGETSKE MREŽE I PODSUSTAVI

BRODSKI KABELI

NN kabeli za napone:

150/250 V – 230/400 V – 0,6/1 kV – 1,8/3 kV

SN kabeli za napone:

3,6/6 kV – 6/10 kV – 8,7/15 kV

12/20 kV – 18/30 kV

KABELI ZA TRAIČNIČKA VOZILA

NN kabeli za napone:

300/500 V – 0,6/1 kV – 1,8/3 kV

SN kabeli za napone:

3,6/6 kV

POSEBNE ELEKTROENERGETSKE MREŽE I PODSUSTAVI

CESTOVNI TUNELI

NN kabeli za napone:

300/500 V – 0,6/1 kV – 1,8/3 kV

SN kabeli za napone:

3,6/6 kV – 6/10 kV – 12/20 kV

ŽELJEZNIČKI TUNELI

NN kabeli za napone:

300/500 V – 0,6/1 kV – 1,8/3 kV

SN kabeli za napone:

3,6/6 kV

POSEBNE ELEKTROENERGETSKE MREŽE I PODSUSTAVI

POSLOVNI TORNJEVI

NN kablovi za napone:
300/500 V – 0,6/1 kV

SN kablovi za napone:
6/10 kV – 12/20 kV

T. CENTRI I S. DVORANE

NN kablovi za napone:
300/500 V – 0,6/1 kV

KABELI ZA POSEBNE ELEKTROENERGETSKE MREŽE

TEŠKOGORIVI /Flame Retardantant/ KABELI

NN kabel energetski

- vodič: bakreno uže
- izolacija LSZH: PO ili PO-X
- zaštitni plašt LSZH: PO ili PO-X

NN kabel kontrolno-upravljački

- vodič: bakreno uže
- izolacija LSZH: PO ili PO-X
- električna zaštita (opcija):
oplet ili omot od bakrene žice
- zaštitni plašt LSZH: PO ili PO-X

SN kabel

- vodič: bakreno uže + mika traka
- izolacija LSZH: PE-X ili PO-X
- električna zaštita: oplet ili omot od bakrene žice
- zaštitni plašt LSZH: PO ili PO-X

KABELI ZA IZDVOJENE ELEKTROENERGETSKE SUSTAVE

VATROOTPORNI /Fire Resistant/ KABELI

NN kabel energetska

- vodič: bakreno uže + mika traka
- izolacija LSZH: PO ili PO-X
- mehanička zaštita: nema
- zaštitni plašt LSZH: PO ili PO-X

NN kabel kontrolno-upravljački

- vodič: bakreno uže + mika traka
- izolacija LSZH: PO ili PO-X
- električna zaštita: oplet ili omot od bakrene žice
- zaštitni plašt LSZH : PO ili PO-X

SN kabel

- vodič: bakreno uže + mika traka
- izolacija LSZH: PE-X ili PO-X
- električna zaštita: oplet ili omot od bakrene žice
- zaštitni plašt LSZH: PO ili PO-X

TEŠKOGORIVI I VATROOTPORNI KABELI – ISPITIVANJA

ISPITIVANJE NA PRENOŠENJE VATRE

- IEC 60332-1

1 uzorak 600 mm, plamen 1 W/45°;

trajanje 1” do 8” za $\varnothing_k \leq 25$ mm do $\varnothing_k \geq 75$ mm;

bez zapaljenja polimera

ISPITIVANJE ŠIRENJA VATRE

- IEC 60332-3

snop kabela širine 300 mm ili 600 mm, duljina uzoraka 3,5 m;

plamen 750 °C;

kat. AF/R ili kat. A, 40', $\leq 2,5$ m

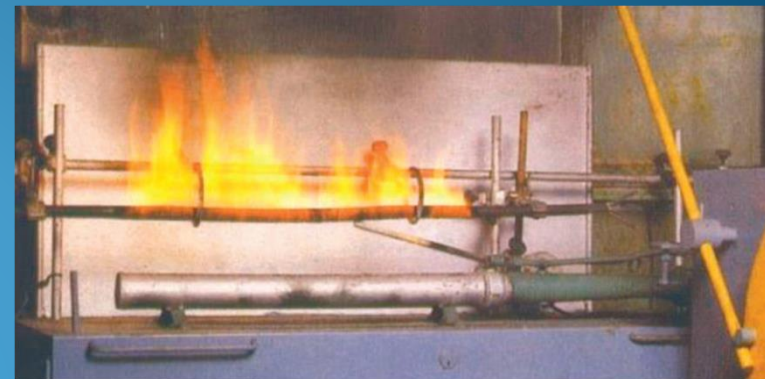

TEŠKOGORIVI I VATROOTPORNI KABELI – ISPITIVANJA

ISPITIVANJE CJELOVITOSTI IZOLACIJE U VATRI

- IEC 60331-21

NN kabel $\leq 0,6/1$ kV, duljina 1,2 m;
vodiči spojeni preko 2A osigurača na napon;
plamen 750 °C, $\geq 90''$, bez proboja
DIN VDE 0472-814 $\rightarrow 180''$, bez proboja

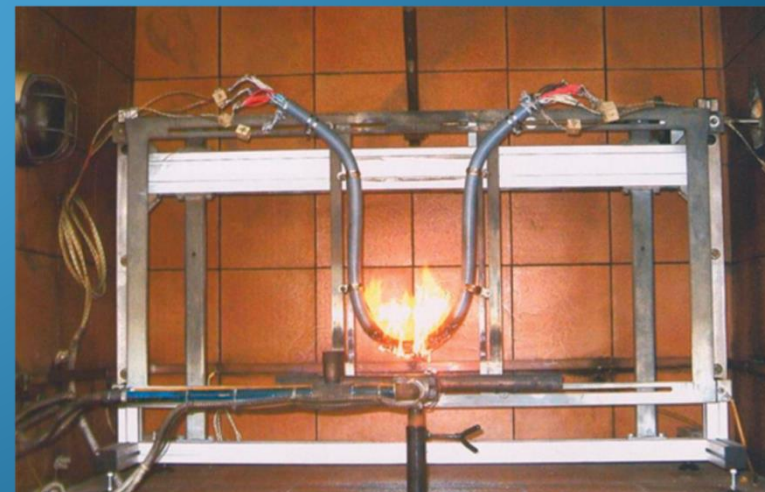

ISPITIVANJE KABELA U VATRI, S UDAROM

- EN 50200

NN kabel $\leq 0,6/1$ kV, duljina 1,5 m, $\varnothing_k \leq 20$ mm
vodiči spojeni preko 2A osigurača na napon;
plamen 850 °C, udar svakih 5'', prskajuća voda,
 $\geq 120''$, bez proboja

-IEC 60331-1 za $\varnothing_k \leq 20$ mm
isto, ali bez prskajuće vode,
 $\geq 120''$, bez proboja

TEŠKOGORIVI I VATROOTPORNI KABELI – ISPITIVANJA

OČUVANJE FUNKCIJE KABELSKOG SUSTAVA U VATRI

- DIN 4102-12

sustav NN elektroenergetskih i kontrolno-upravljačkih kabela, nazivnog napona ≤ 1 kV

2 energetska kabela $S \geq 50$ mm²

2 energetska kabela s najmanjim presjekom vodiča

2 upravljačko-kontrolna kabela

aktivna duljina kabela ≥ 3 m

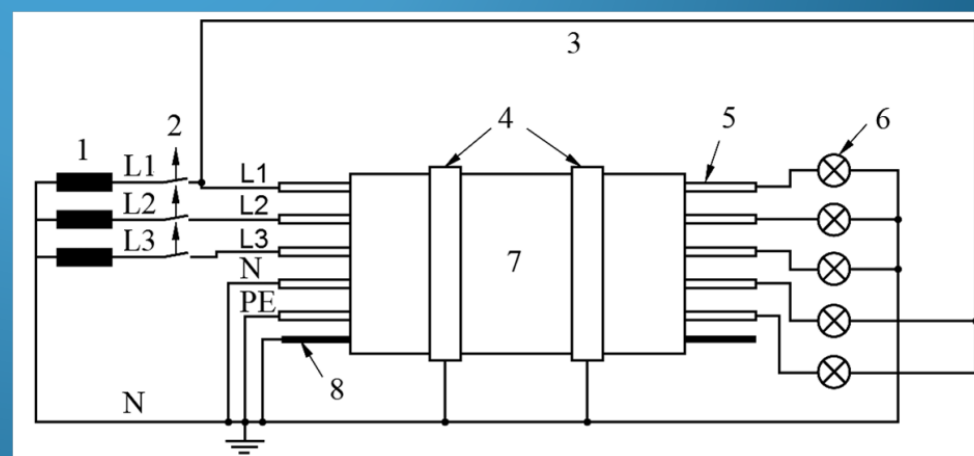
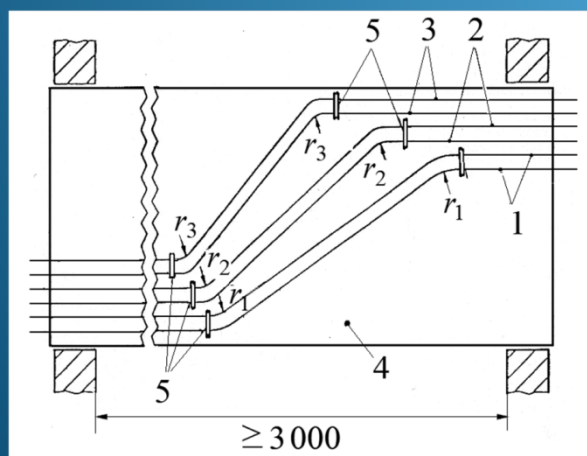
vodiči spojeni preko 3A osigurača na napon 400V (110 V)

temperatura komora na ≥ 1090 °C za $\leq 180''$, bez proboja

ispitna komora

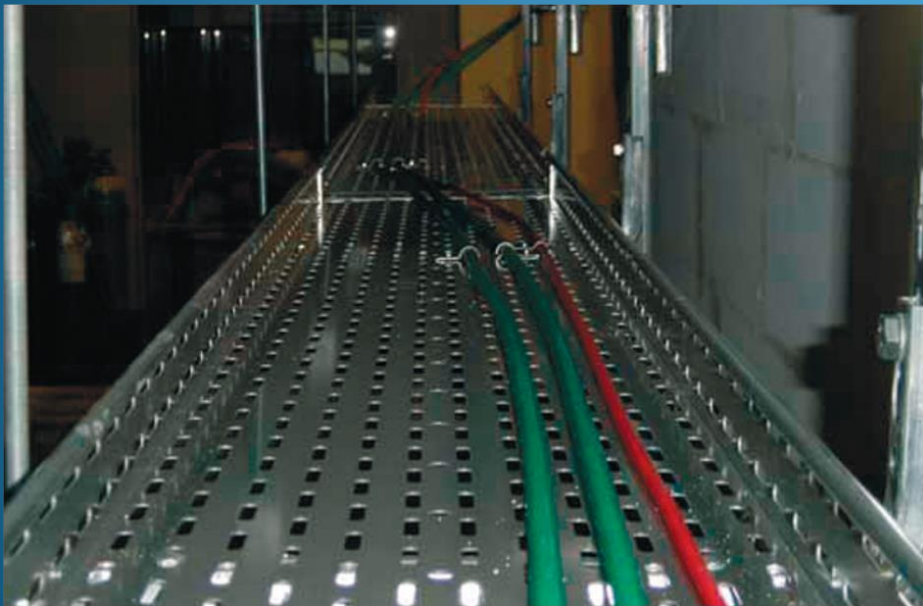
$b \times l \times h = 2,0 \times 3,0 \times 2,5$ m

grijanje plamenicima

TEŠKOGORIVI I VATROOTPORNI KABELI – ISPITIVANJA

OČUVANJE FUNKCIJE KABELSKOG SUSTAVA U VATRI

ZAVRŠNO

Knjigom “Električni kabeli za elektroenergetske mreže i instalacije” se daje:

- sveobuhvatni prikaz novih tehnologija i materijala za proizvodnju i uporabu električnih kabela instaliranih u javnim i posebnim elektroenergetskim sustavima
- uvid u postupke provjere kvalitete kableske instalacije i održanja sigurnosne uporabe iste u različitim uvjetima rada

Knjiga je ujedno i:

- * prilog tehničkoj literaturi u RH za uporabu suvremene kableske tehnologije u različitim elektroenergetskim sustavima
- * pouzdani alat projektantima i izvođačima radova na izvedbi javnih kableskih elektroenergetskih sustava niskog i visokog napona, sustava razvoda kabela u industriji, brodogradnji, željeznici, građevinarstvu i cestogradnji
- * stručna literatura za proizvođače kabela, tvrtke za promet kabelima, dodiplomskim i diplomskim studijima elektrotehnike i drugoj stručnoj javnosti

ZAHVALA

Sponzori

Recenzenti

- prof. dr. sc. Krešimir Fekete
- prof. dr. sc. Dubravko Franković
- mr. sc. Ernst Mihalek, dipl. ing.
- Zdravko Pamić, dipl. ing

Urednica

- Elizabeta Šunde, dipl. ing.

Nakladnik Graphis d.o.o.,

- prof. dr. sc. Viktor Šunde

Hvala na pozornosti!